

ПОСЕЛЕННЯ ЧЕРНЯХІВСЬКОЇ КУЛЬТУРИ БЛЯ С. ЛИСИЧНИКИ

Поселення черняхівської культури знаходиться в урочищі Городище за 1,3 км на північ від хутора Миколаївка села Лисичники Заліщицького р-ну Тернопільської обл. на першій надзаплавній терасі правого берега потічка Ярмівка. Багатошарове поселення (наявні артефакти трипільської, комарівської, Ноа, черняхівської культур і пізнього середньовіччя) площею 3,6 га розміщене на рівній мисоподібній ділянці правого берега даного потічка.

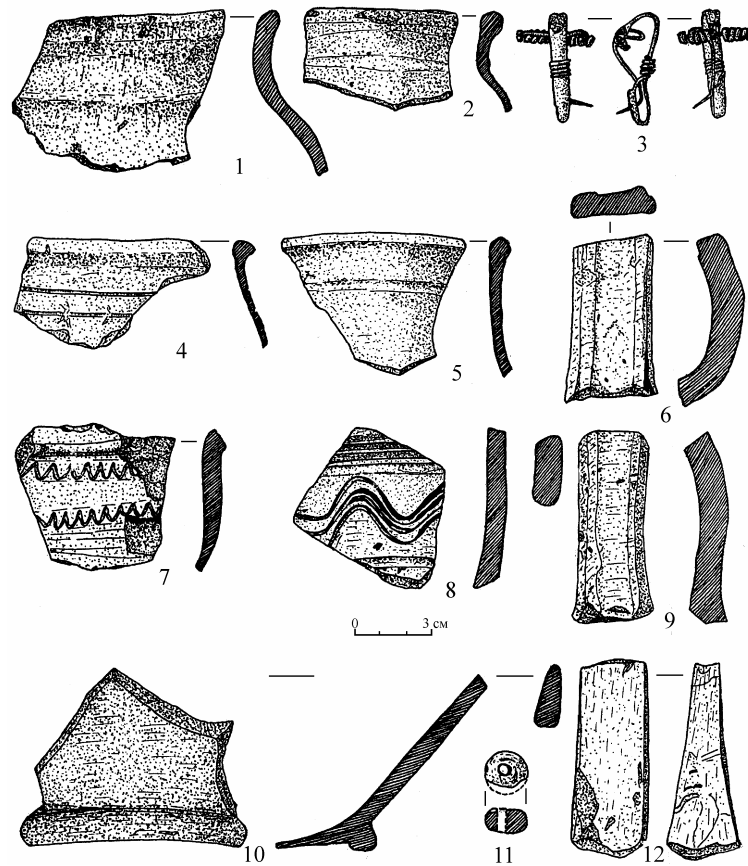

Рис. 1. Знахідки черняхівської культури з поселень в урочищі Городище поблизу с. Лисичники (підйомний матеріал). 1, 2, 4, 5, 7, 8, 10 – фрагменти посудин, 6, 9 – фрагменти ручок посудин, 3 – бронзова фібула, 11 – скляна намистина, 12 – кам'яний брусок
Fig. 1. Material of Chernyakhiv culture from settlement in Horodysche place near Lysychnyky (non-insitu material). 1, 2, 4, 5, 7, 8, 10 – fragments of ceramic ware, 6, 9 – fragments of ceramic ware's holders, 3 – bronze fibula, 11 – glass bead, 12 – whetstone

Воно було відкрите в серпні 1964 р. краєзнавцем В. Олійником, котрий періодично до 1990 р. проводив тут археологічні розвідки. З 1990 р. в ур. Городище здійснює розкопки Південно-Тернопільська археологічна експедиція Заліщицького відділу Тернопільського краєзнавчого музею (зараз Заліщицького районного комунального краєзнавчого музею).

Під час розвідок знайдено фрагменти гончарної кераміки, поверхня якої сірого кольору (рис. 1, 1, 2, 4–10). Один уламок горщика орнаментований під вінцем горизонтальними паралельними заглибленими лініями (рис. 1, 4). На інших уламках стінок є орнамент у вигляді

заглибленої хвилястої лінії (рис. 1, 7, 8). Причому на одному фрагменті посудини він поєднується із заглибленими паралельними лініями (рис. 1, 8). На поселенні знайдено два уламки ручок посудин (рис. 1, 6, 9) та уламок стінки і дна горщика на кільцевому піддоні (рис. 1, 10). Виявлено також кам'яний брусок довжиною 7,7 см і максимальною шириною 3 см (рис. 1, 12). Становлять інтерес намистина із скляної пасти темно-синього кольору, діаметром 1,8 см і товщиною 1 см (рис. 1, 11), а також бронзова арбалетна фібула з підв'язною ніжкою, довжиною 4,3 см (рис. 1, 3). Фібула датується III–IV ст. Простежено, що знахідки черняхівської культури на орному полі урочища частіше трапляються в північній частині, поблизу схилу до потічка Ярмівка [Олійник, 1993, с. 21].

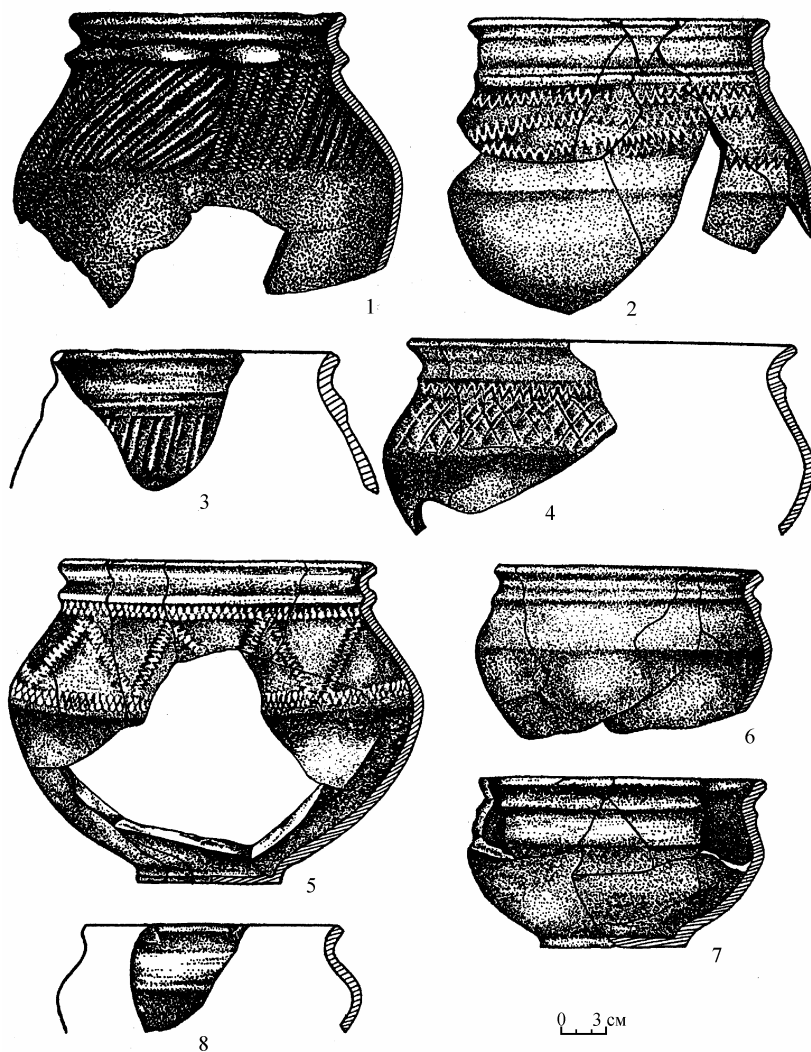

Рис. 2. Гончарний посуд черняхівської культури з урочища Городище поблизу с. Лисичники. Розкоп III. 1997 р. 1–3 – фрагменти горщиків, 4–8 – фрагменти мисок
Fig. 2. Chernyakhiv culture ceramic ware from settlement in Horodysche place near Lysychnyky. Excavated area III. 1997. 1–3 – fragments of pots, 4–8 – fragments of bowls

Під час розкопок Південно-Тернопільської експедиції у липні 1997 р. в квадраті 12є на глибині 60 см від рівня горизонту виявлено скупчення фрагментів сіроглиняної кружальної лощеної кераміки черняхівської культури, яке простежувалося до глибини 80 см [Олійник, 1998]. Знайдено уламок вінця горщика з орнаментованим під ним з горизонтальним валиком і нижче розміщених вертикальних жолобчастих ліній (рис. 2, 3), уламок вінця миски чорнолощеної (рис. 2, 3), уламок вінця миски чорнолощеної (рис. 2, 8), 4 уламки стінок миски чорнолощеної, уламок стінки і дна миски чорнолощеної, 2 уламки вінець мисок, 3 уламки

стінок миски, уламок стінки миски жовтуватого кольору, 3 уламки вінець миски з відігнутими вінцями, гострим переломом бочка, орнаментованих під вінцями горизонтальним валиком і нижче розміщеними заглибленими горизонтальною хвилястою лінією та сіткою, уламок стінки мисок (з 3 уламків вінець і стінки миски реставровано частину миски, діаметром вінець 24,5 см (рис. 2, 4), 4 уламки вінець миски, 2 уламки стінок миски, 2 уламки стінок і дна миски (з них реставровано майже цілу миску з відігнутими вінцями, плоским дном, прикрашену на шийці горизонтальним валиком, діаметром вінець 18,3 см, діаметром дна 8,5 см і висотою 10,5 см (рис. 2, 7), 5 уламків вінець миски і 3 уламки стінок миски (з них реставровано частину миски з відігнутими вінцями, орнаментовану на шийці горизонтальним валиком, діаметром вінець 17 см (рис. 2, 6), 5 уламків вінець миски, 9 уламків стінок миски і 7 уламків стінок і дна миски (з яких реставровано частину глибокої миски з відігнутими вінцями, плоским дном, орнаментованої на шийці горизонтальним валиком, нижче якого розміщені дві заглиблені горизонтальні хвилясті лінії, між якими є скісні заглиблені хвилясті лінії, що в загальному творять трикутники з вершинами кутів поперемінно вгору і вниз, частина миски має діаметр вінець 20,5 см, діаметр дна 10,5 см і висоту 17 см (рис. 2, 5), 3 уламки вінець горщика і 5 уламків стінок горщика (з них реставровано частину горщика з відігнутими вінцями, прикрашеного на шийці валиком з 8 гранями, що подібні до зовнішньої поверхні гайки: нижче валика на плічку розміщений візерунок, який поперемінно повторюється, із 7 скісних канелюр і 5 скісних заглиблених хвилястих ліній – стрічок; частина горщика має діаметр вінець 17,8 см (рис. 2, 1), 7 уламків вінець горщика і 8 уламків стінок горщика (з яких реставровано частину горщика з відігнутими вінцями, діаметром вінець 19,3 см, орнаментованого на шийці валиком, нижче якого на плічку розміщені три заглиблені горизонтальні хвилясті лінії (рис. 2, 2).

Знайдена на поселенні гончарна кераміка за типом поверхні є двоякою, а саме лощеною або шершавою. На орній поверхні поля трапляються й уламки перепалених людських кісток, що є, мабуть, рештками тілопальних поховань.

ЛІТЕРАТУРА

Олійник В.

- 1993 Робота Південно-Тернопільської експедиції // Наукові записки: Зб. – Тернопіль. – С. 21.
1998 Звіт про роботу Південно-Тернопільської археологічної Експедиції Заліщицького відділу Тернопільського краєзнавчого музею у 1997 році. – Заліщики. – С. 11–13, рис. 16.

*Vasyl' OLIJNYK
Oksana ROTAR*

SETTLEMENT OF CHERNIAKHIV CULTURE NEAR LYSYCHNYKY

Results of research of the settlement of Cherniakhiv culture in Horodysche place near Lysychnyky (Zalischyky district, Ternopil region) are presented in the paper. Ceramic ware from the settlement belongs to two types: rough and polished. Fragments of burned humans' bones, which probably represented remains of burials, are found on surface. One of the most interesting artifacts is bronze arbalest-like fibula which can be dated back to III–IV A.D.